

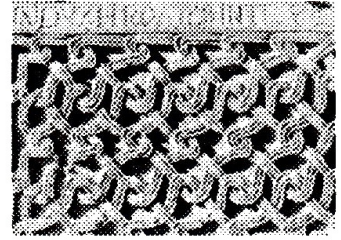
Prethodno priopćenje

UDK 268:371.21] (497.13)
371.21:268] (497.13)

MARKO PRANJIĆ

Vjerski odgoj - integralni dio cjelovita odgoja

Susret s ravnateljima srednjih škola
Školska knjiga, 10. travnja 1992.

Poštovane gospođe ravnateljice,
cijenjena gospodo ravnatelj

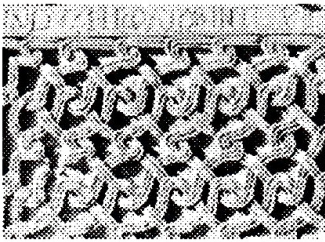
1. UOČAVANJE PROBLEMA

Ovaj susret s vama sanjao sam i priželjkivao već godinama. Na vlastitoj sam koži iskusio što znači podijeljenost u odgoju. Dok je moja obitelj, kao uostalom i druge iz moga životnog okruženja, inzistirala na tome da njena djeca steknu duhovne kvalitete vezane uz katoličku kršćansku tradiciju (premda okružena pravoslavljem i islamom, što po sebi nije zadavalo nikakve posebne muke ni probleme), dotle su škola i sve što je bilo uz nju vezano činili sve da se ta ista djeca od toga odvrte, proglašavajući takav pristup odgoju i odgajaniku krajnje reakcionarnim, nesuvremenim i zbog toga nazadnjačkim, a koristili su se pritom svim sredstvima, pa i nasiljem. Slušati jedno u kući a sasvim suprotno u školi, stvaralo je u nama djeci osjećaj mučnine i nemogućnosti mirnoga i sretnog djetinjstva, a kroz to i rasta u cjelovitu osobnost. Poput sve druge djece svijeta, ni mi se nismo željeli nikome zamjeriti. Roditelji i učitelji su u ono vrijeme bili za nas neosporni autoriteti i upravo je zbog toga bila prava muka kome i na koji način vjerovati jer se odgojni autoriteti nisu međusobno slagali. Tako se u nama stvarala podijeljenost: jedno je primjereno obitelji, a drugo školi; ono što se smije u obitelji ne smije se u školi i obratno. Odatle moja djetinja odluka, koja je tijekom života sve više produbljivana i potvrđivana, da se s takvim postupkom prema djeci mora jednom zauvijek prestati.

Kad sam pak kao odrasla osoba, nakon što sam uz veliki napor i samodisciplinu prebrodio u sebi tu ambivalentnu krizu, mogao na tom području nešto učiniti, onda su se ponovo ispriječile iste prepreke koje su nas progonile kao djecu: petrificirana, neosnovana, nepomična i, u odgoju, neumoljiva ideologija kojoj je svaki pluralizam bio tuđ, pa je zbog toga nadzirala i onemogućavala svaki kontakt između profesionalnog vjernika i prosvjetnog osoblja smatrajući ga gotovo kriminalnim činom. Eto zašto su u nas vjersko i nevjersko do sada išli posebnim kolosijecima. Kojiput *jedno uz drugo*: u školi nastava, u crkvi vjeronauk; kojiput *jedno mimo drugoga*: svatko je radio svoje koristeći priliku tko će koga zaskočiti, a kojiput (možda je to bilo ipak ponajčešće!) *jedno protiv drugog*: frontalni sukob. Ne treba se ni jednom od ovih varijanata detaljno baviti jer za sve ima dovoljno argumenata pa bi zapravo bilo gubljenje vremena više se na tome zadržavati.

2. VREMENA SE MIJENJAJU

Povijest je pokazala da takav pristup odgoju nije preporučljiv jer se pokazao neprimjerenim i za odgajanike i za odgajatelje. Nije se naime shvatilo da vjersko u životu čovjeka, bez obzira na njegovu konfesionalnu

izražajnost (katolici, pravoslavni, evangelici itd.) i religijsku pripadnost (kršćani, židovi, muslimani itd.), nije tek usputna ili, još gore, bolesna pojavnost, nego nešto što čovjeku ontološki pripada.

Vremena su se, možda ne tako brzo kao što bi to netko htio i ne toliko uvjerljivo kao što se moglo očekivati, ipak počela mijenjati. Vjerujem da smo ušli u razdoblje kad se o tom pitanju može mirnije i trezvenije razmišljati a da se zbog toga netko ne osjeća ugroženim ili pak posebno privilegiranim.

3. ZAŠTO VJERONAUKE U ŠKOLI?

S pravom neki postavljaju pitanje nije li se problem vjeronauka mogao riješiti i drukčije. Je li baš morao ući u školu? Je li mu to prirodno mjesto? Nisu li kroz to vjerske zajednice postale privilegirane, a drugi svjetonazori ostali prikraćeni? Neće li s vjeronaukom u školi biti ono što je bilo i s marksizmom? Nije li vjeronauk nova državna ideologija? I tako dalje, i tome slično.

Kod nas su se prije njegova uvođenja vodile duge i ozbiljne diskusije. Istini za volju mora se reći da kroz njih nije došlo do apsolutnog konsenzusa o svemu. Ostala su mnoga pitanja, mnoge dileme neriješene. One se, nažalost ili nasreću, i nakon uvođenja vjeronauka postavljaju još jednom od početka. Takvo je i pitanje samog naziva: zašto "vjeronauk", a ne npr. "religiozna kultura". Zatim, zašto konfesionalni, a ne neki natkonfesionalni vjeronauk, zašto izborni a ne fakultativni, zašto ocjenjivanje kada ga do sada nisu prakticirale ni vjerske zajednice?

Ne pretendiram na odgovor na sva postavljena pitanja, ali nekih se ipak moram dotaknuti. Prije svga, zašto vjeronauk u školi? Postoji u svijetu, pa i u nas više razloga zbog kojih se vjeronauk uvodi u škole. Neki to smatraju pravom roditelja odnosno učenika na izbor profila odgoja svoje djece odnosno svoga vlastitoga. Škola nije izvorna, nego delegirana ustanova za odgoj. Ona ima činiti ono što od nje zahtijevaju oni koji joj prepuštaju svoj naraštaj. Ako je suditi prema iskazima što smo ih nedavno čuli na Hrvatskoj televiziji, veoma visok postotak hrvatskog pučanstva izjasnio se kao vjerujući. To se onda mora reflektirati i na školi. Škola ne smije biti paralelna, a još manje antidruštvena ustanova, ne smije, naime, raditi protiv onoga što društvo od nje očekuje. Ona kroz to ne postaje čisti multiplikator postojećega, permanentni proizvođač kopija bez društvene inovacije i njegove promocije. Ne, njoj se inovativnost ostavlja, ali ne može ignorirati potrebe najvećega postotka svoje populacije.

Drugi razlog zbog kojega se uvođenje vjeronauka u školu smatra opravdanim jest povijesni. Ako je hrvatski narod i prije nego što je došao u ove krajeve javno manifestirao svoju otvorenost prema transcendentnom, koja je kroz povijest doživljavala svoje transformacije, onda se ne vidi razloga da se jednom takvom, rekao bih, bitnom obilježju naroda ne bi ostavilo prostora i unutar temeljne ustanove odgoja: škole.

Treći važan faktor zbog kojega valja vjeronauk uvesti u škole jest kulturološko-kulturne naravi. Onaj tko ne poznaje osnovna obilježja kršćanstva u hrvatskom narodu, ne može razumjeti ni njegovu kulturu - onu stvorenu na području njegova jezika (glagoljaštvo je usko vezano uz liturgiju), njegove arhitekture (najuspjelija je vezana uz sakralne objekte), umjetnosti (vrhunska djela su nadahnjivana na tim izvorima i njih su interpretirala), glazbe (naročito one klasične provenijencije), pa i same znanosti (ne treba zaboraviti da je hrvatsko sveučilište, kao i sva zapadno-europska, stvoreno u krilu kršćanskih zajednica).

Naredni motiv na osnovi kojega se može pravdati vjeronauk u škola-
ma jest *odgojne naravi*. Naši ateisti mogu se smatrati ne znam kakvima i
koliko vjernima i dosljednima, ali ipak je i u njih, tko zna kojim putevima i
tko zna na koje načine (to bi bolje mogli argumentirati sociolozi, odnosno
psiholozi!), svjesno ili podsvjesno ušlo čudoređe utemeljeno izravno na
evanđeoskim vrednotama ili njihovim izvedenicama. Kršćanstvo je tu,
očito, ostavilo svoje tragove. Ne upoznavši ga riskirali bismo, ono što neki
francuski mislioci rekoše za Francuze, nepoznavanje korijena vlastite kul-
ture, a to si ni jedan narod ne može dopustiti.

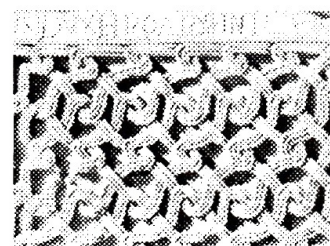
Kada bismo ignorirali i sve ove, nazovimo ih tako, "narodne ili narod-
nosne" razloge, ostaje onaj fundamentalni zbog kojega su svi ovi nastali i
na njemu počivaju. Naime, čovjek je u svojoj biti *duhovno biće* i upravo
zato što je takav ne može ignorirati ono što mu je svojstveno. Tijelo,
materija, koji su isto tako bitna obilježja čovjeka, traže svoje, ali čovjek
neće biti sretan i zadovoljan sve dotle dok se ne ostvari u svoj svojoj
cjelovitosti.

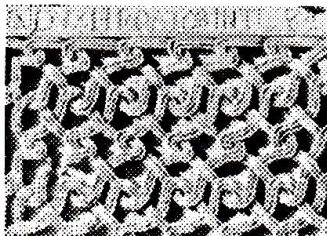
Ako se na vjeronauk gleda u tom svjetlu, naime kao na neospornu
pripomoć cjelovitu odgoju čovjeka, on onda stvarno ima dovoljno razloga
da bude dio svakoga pa i našega odgojno-obrazovnog programa.

4. NOVA ODGOJNA PARADIGMA

Želimo li, dakle, cjelovito odgajati, a nema razloga da to više izbjega-
vamo nakon višedesetljetne manipulacije koja se pokazala krajnje nega-
tivnom za cijeli odgojno-obrazovni sustav, onda unutar cjelovita odgoja
trebamo naći prostora i za vjerski (ovdje ne mislim samo na rimokatolički
jer to ne bi bilo pošteno!), oslobađajući se svake potrebe za revanšizmom
te imajući stalno i isključivo pred očima dobrobit odgajanika.

Za vjerski odgoj bilo bi krajnje negativno kada bi se doživljavao kao
ustupak Katoličkoj crkvi, koja se pokazala neslomljivom, ili pak kao *privi-
legij*, da bi joj se udvaralo. Ovdje nije riječ o instituciji, premda je i ona skup
živih individua, nego o konkretnoj osobi koja nosi u sebi iskonsku potrebu
da se transcendira - da živi u svijetu, ali da ga svojim duševno-duhovnim
kvalitetama stalno nadilazi. Nitko se od nas, bez obzira na to kakvog smo
svjetonazora, ne miri lako s tim da ovim i ovakvim oblikom života sve
započinje i sve svršava. Životno iskustvo nam govori da smo mi bili i kada
nismo ovako izgledali. Ja sam u svojoj biti isti Ivan, Petar, Marija, Anđelka i
prije rođenja i kad sam rođen, i kad sam dijete i kada sam mladić/
/djevojka, odrastao muškarac/žena, starac/starica, zdrav ili bolestan,
uspješan ili neuspješan. Nitko se ne miri s pomišlju da će u njemu ikada
umrijeti ono iskonsko njegovo. Svi kao notornu činjenicu prihvaćamo da
se na nama nešto mijenja iz godine u godinu, iz situacije u situaciju, ali i to
da smo u biti uvijek jedna te ista osoba. Zašto bi smrt razbila ovu svijest?
Otkud njoj snaga da ubija iskonsko? Ona je, po svemu sudeći i još uvijek
ne ulazeći u područje vjerskoga, tek prag koji dijeli jednu od druge manife-
stiranosti, nešto slično rođenju. I prije svog rođenja ja sam u biti ono što
sam sad, a zašto to ne bih bio i poslije smrti kad duboko u sebi nosim
potrebu za životom a ne za izminućem. Sve što postoji ima svoj razlog pa i
mogućnost svoga konačnog ostvarenja. Ako se nitko od nas ne miri s time
da umre, zašto bi to bila fikcija, bijeg, laž, a ne nešto što meni iskonski
pripada kao čovjeku i bez čega ja više nisam cjelovit čovjek?! Zašto bi
sustavno bavljenje tim sferama ljudskog bića (duhovna obzorja!) bilo za

čovjeka otuđivačko? Nije li istina baš suprotno. Evo, to bi bili vanjski, nazovimo ih tako, filozofski parametri onoga što će biti vjerom rasvijetljavano, njome hranjeno, u njoj produbljivano i čovjeku kao čovjeku na dobro činjeno. Samo u tom kontekstu može se razumjeti vjerski odgoj kao iskonska ljudska potreba, a ne kao ustupak novim vlastima ili ne daj Bože kao ulizništvo.

5. ODNOS ŠKOLSKOG VJERONAUKA I KATEHEZE

Postavljala su se i još uvijek se postavljaju pitanja odnosa školskog vjeronauka i onoga koji se prakticira u vjerničkim prostorima. Jesu li to dvije različite stvari ili je školski vjeronauk tek produžena ruka župnoga?

Mi smo teoretičari već od početka inzistirali na tome da su to ipak dvije različite stvari pa stoga moraju imati i različite nazive. Na neki način došlo se do kompromisa, ne znam da li najsretnijeg, da se jedno zove vjeronauk, a drugo kateheza. Njihova različitost nije takva da nemaju zajedničkih, dodirnih točaka, ali ni sličnost im nije tolika da bi se mogli apsolutno poistovjetiti.

Za školski vjeronauk bilo bi specifično da on, koliko god je to moguće, što neutralnije govori o religijskom fenomenu kao općenazočnoj pojavi, bitnom ljudskom obilježju, kao što je npr. za čovjeka bitna *socijalna, psihološka, intelektualna* i ine komponente, te njenoj objektivizirajućoj (pozitivno mjerljivoj!) manifestiranosti kroz povijest, umjetnost, glazbu, kulturu, jezik, odgoj, svjetonazor i sl. On navodi učenicima i izvore i pokušava sagledati vjernički "fenomen" s posve ljudskog stajališta, dajući im do znanja da oni mogu i imaju pravo ostati na toj razini ako žele zadovoljiti samo školski standard, ali ako žele ići dalje u tome, ulaze u sferu koja se karakterizira kao juridičko pripadništvo određenoj konfesiji, koja primjerice za kršćanstvo pretpostavlja obraćenje i minimalni stupanj vjere te potom intenzivno zalaganje da se u toj vjeri raste i dozrijeva do punine kršćanske osobnosti. Odnos vjeronauka i kateheze definira se kao polazište i krajnje dovršenje jednog procesa, ili - rečeno teološki - kao "*preambula fidei*" i "*ambula fidei*", kao predvorje vjere, gdje se sve skupa, ljudski govoreno, priprema da vjera zaživi, a priprema se i samo življenje iz vjere. Osoba koja zadovolji "preambulu" jest krajnje za vjeru predisponirana osoba: ona poznaje izvore i oblike, klasificira stupanj pripadnosti, razlikuje specifičnosti, ali je još uvijek vjerski "neopredijeljena" osoba. Ostaje se na razini kvantitete spoznaje ne participirajući u kvaliteti pripadništva.

Zato škola nije i ne smije biti mjesto regrutiranja vjerskih pripadnika, a ponajmanje prostor gdje se vjera prakticira u svoj njenoj pojavnosti. Na taj način bile bi izmanipulirane i jedna i druga: škola jer nije bila objektivni posrednik onoga što je njoj svojstveno - objektivna spoznaja uz posredovanje općeprihvaćenih odgojnih normi, a vjerska zajednica jer je prepustila svoje specifično nekome tko to nije u stanju provesti. Iz toga proizlaze razlozi postojanja i jednog i drugog i opravdanje njihovih specifičnih funkcija. Zato je u nas, kao uostalom i u cijelome demokratskom svijetu, općeprihvaćena spoznaja da se o vjeri, odnosno religiji može i mora govoriti i u školi i u vjerničkoj zajednici, ali na različite načine, služeći se različitim programima, metodama, pomagalima, udžbenicima, priručnicima, svime što je vezano uz odgojno-obrazovni proces.

Vratimo se ponovo školskom vjeronauku. Tko su ili što su, prema kriterijima suvremene religijske pedagogije, glavna uporišta vjeronaučne nastave? To su vjeroodgajnik, vjeroučitelj i suvremeni vjeronaučni školski program.

6. VJEROODGAJANIK

Središte odgojno-obrazovnog procesa u kršćanstvu, naročito onoga rimokatoličke provenijencije, nije skrupulozno izvođenje unaprijed i negdje drugdje načinjenog programa nego VJEROODGAJANIK u svojoj svojoj relacijskoj multidimensionalnosti. Što to konkretno znači? U kršćanstvu su odgojni ciljevi, sadržaji, metode, pomagala, prostori, programi, planovi, postupci, a djelomično i odgajatelji, u funkciji odgajnika. Otuda i veliko inzistiranje na tome da se odgajnik što bolje upozna: njegove psihosomatske osobine, njegov odnos prema obitelji i obitelji prema njemu, njegova uključenost među vršnjake ili izoliranost od njih, njegov afinitet za skupinu, njegovo mjesto u školi, njegov odnos prema sredini u kojoj se kreće i živi: selo, grad, četvrt, regija, država; njegov afinitet za duhovno, osobno, institucionalizirano, izvorno, tradicionalno; njegove sklonosti; meditativnost, aktivnost, pasivnost, kreativnost. Sve su to kriteriji koje treba krajnje savjesno ugrađivati u odgojno-obrazovni proces ako želimo imati zrela, cjelovito odgojena čovjeka.

6. VJEROUČITELJ

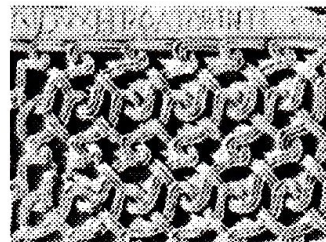
Vjeroučitelj stoga ne može biti bilo tko, a najmanje osoba koja nema tu struku i određene, rekao bih čak, prirodene sklonosti *filantropiji* - pasiji prema čovjeku. Vjeroučitelj je onaj koji sanja svoga vjeroučenika, koji je njime "opsjednut" danju i noću, koji zna skladno objediniti nedirektivnost i direktivnost kako bi u ozračju maksimalnog povjerenja odgajnik razvijao sve svoje kvalitete do punine koja se zove savršenstvo.

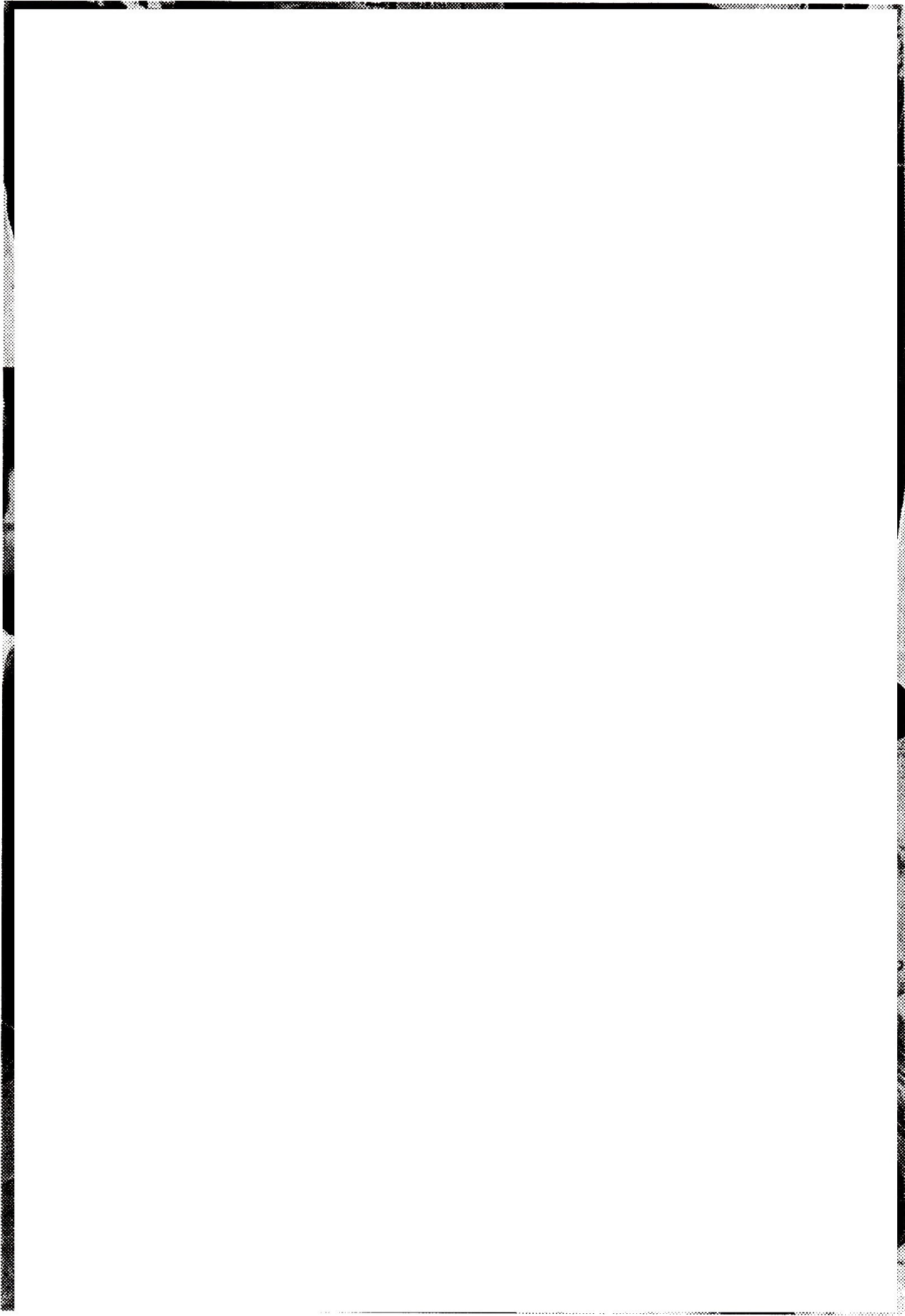
Otuda i potreba da vjeroučitelj ne bude samo teolog - dobar poznavatelj vjerskih sadržaja, nego i psiholog, sociolog, pedagog, didaktičar i metodolog, jednom riječju, osoba koja će u sebi objediniti sve ono što je potrebno da uistinu bude "doctor" ili, hrvatski rečeno, učitelj čije se učiteljstvo ne svodi na znanje i tehnike posredovanja toga znanja, nego na životne stavove natopljene znanjem, oplemenjene duhom, a zasnovane na praksi. On je osoba koja *zna*, koja *zna biti* i koja *zna činiti*. Na takav način harmonična da ništa u njoj ne živi na račun drugoga - niti znanje na račun pounutarnjenih stavova, niti pasivnost na račun imaginarne duhovnosti. Otuda je vjeroučitelj *prvenstveno vjernik*, ali kvalificirani vjernik koji može biti *svećenik, redovnik, laik*, što se tiče životnog poziva; *teolog, humanist, prirodoslovac*, što se tiče spreme; *duhovan, karitativan, socijalno zainteresiran*, što se tiče angažiranosti; *nadstranački*, što se tiče politike. Karakteristike su mu *komunikativnost, fleksibilnost, optimizam, uljudenost uz finu dozu skepse*, kako bi stvorio protutežu programskom dogmatizmu i na taj način otklonio svaku rigidnost iz svog razmišljanja i držanja.

7. PROGRAM

Osnova s koje polazi vjeroučitelj u svom odgojnom postupku jest stručno izrađen i u praksi provjeren program.

Iako vjeroučitelj nije i ne može biti tvorac programa, koliko god bio iskusan i vrstan u svom poslu, on ga može nadopunjavati, tu i tamo izmijeniti, prilagođavati, selekcionirati pojedine nastavne cjeline, stavljati naglasak sad na ovaj sad na onaj konkretni cilj, biti kreativan u izboru

pomagala, inventivan u angažiranju vjeroučenika. Stvaranje programa, međutim, ipak je posao osoba koje su za to kvalificirane te posjeduju veliku kulturu i maksimalan pristup informacijama (poznavanje stranih jezika) kako bi držale odgoj i obrazovanje ukorak s onim što je ne osrednje, nego na vrhu u demokratskom svijetu. Na takvom pristupu nastajao je i rodio se naš vjeronaučni program za srednje škole.

Sustavniji prikaz programa

Program je vidljivo podijeljen na pojedina godišta: od prvoga do četvrtoga.

Uvod u svako godišće (otisnut na rasteru) popraćen je s nekoliko značajnih ideja koje se tiču psihosomatskih sklonosti vjeroučenika, njihovih konkretnih problema, pitanja koja proistječu iz okruženja, kratke motivacije za odabir upravo tih sadržaja, ukazivanja na osnovne ciljeve te preglede prema naslovu za godišće zadanih tematskih cjelina. On je uistinu uvod koji sažeto predočuje prvu sliku onoga što slijedi.

Odmah iza uvoda slijedi *Raspored tema* koje se nude za dotično godišće. Njihov broj kreće se između 13 i 15 po godini, a okupljen je u pet tematskih *grozdova* kako bi se i vjeroučitelju i vjeroučeniku omogućila što veća koncentracija na određeni problem te njegovo sagledavanje s više strana i odabiranje pristupa problematici koji je najbliži vjeroučenicima. Redosljed tema nije unaprijed fiksiran. Naprotiv! Ostavlja vjeroučitelju mogućnost da to učini u suradnji ili dogovoru s vjeroučenicima. Naime, svaka sredina ima neke svoje prioritete, a i s različitih strana može se doći do istoga cilja. Zato se ovdje ostavlja mogućnost izvođačima programa da na početku vjeronaučne godine zajedno s vjeroučenicima utanače redosljed obrađivanja tema i količinsko prolaženje sadržaja. *Raspored tema* sadrži, naime, maksimalni program, a minimalni, ukoliko ga se želi, treba dogovorno stvoriti već na početku školske godine.

Tematske se cjeline unutar Programa dijele na opće ljudske ali bliske vjerskoj problematici i one koje su specifično vjerske. Primjera radi navest ćemo neke iz jednoga i drugoga područja.

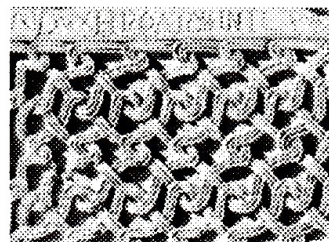
Općeljudsko područje

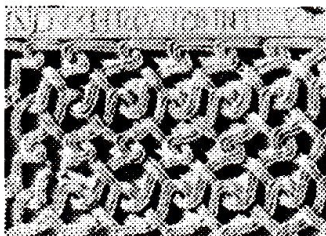
Čovjek u potrazi za životnim smislom; Osnovne ljudske potrebe (Materijalne, socijalne, duhovne); Putevi slobode; Sloboda unutar normi i granica; Oporbe i prosvjedi mladih; Evolucija i vjera u Boga; Smisao i značenje prijateljstva; Obitelj i skupina kao mjesto društvenog učenja; Ljudsko dostojanstvo, ljudska prava; Manipulacija, prijetnja ljudskom dostojanstvu; Oblikovana savjest, posljednja odlučujuća instancija; Smisao spolnosti; Prijateljstvo, partnerstvo, brak, obitelj; Ideologije i svjetonazori; Društvena pravednost; Zvanje, posao, slobodno vrijeme; Praktični materijalizam; Samoodgovornost unutar društvenih struktura itd.

Religiozno područje

Odnos vjere i znanosti; Za i protiv vjerovanja u Boga; Iskustvo Boga u velikim religijama; Religijski oblici istraživanja; Kako biblijski čovjek doživljava Boga? Biblija u životu kršćanina; Isus iz Nazareta, Krist, spasitelj; Mnogolikost Božjih poziva i ljudskih odgovora; Osobna i društvena dimenzija krivnje i grijeha; Proslava oslobođenja - uskrs; Kršćanin u svijetu.

Ovdje svakako ne bih želio propustiti reći da sve što je napisano u programu, premda je odobreno od hrvatskih biskupa, nije do te mjere

neprikosnoveno da se mnoge stvari ne bi mogle mijenjati nabolje, ako je vjeroučitelj s vjeroučenicima u stanju to činiti. Program je jednostavno zasnovan na tim kriterijima. Ono što bi svakako trebalo proći jesu minimalni sadržaji. Pitanja pak metode, postupka, prosljeđa, pomagala, kreiranja katehetske klime i tome slično otvorena su poboljšanju. Treba, dakle, ponude ove prirode shvatiti kao *egzemplarne*, a nikako kao isključive.

Programom su zadani određeni teološki, antropološki i odgojni *ciljevi*. Mi ćemo ih ovdje tek nabrojiti da se vidi što se zapravo konačnim izvođenjem srednjoškolskog vjeronaučnog programa želi postići, a prema njima će biti usmjereno pisanje naših srednjoškolskih vjeronaučnih udžbenika odnosno priručnika.

Opći teološki ciljevi srednjoškolskog vjeronauka su:

1. Tumačiti vjeroučenikov svijet u svjetlu vjere, ali u skladu s najsuvremenijim znanstvenim dostignućima
2. Dovedi vjeroučenika do toga da shvaća božanski zahvat u njegov život kao osloboditeljski, a ne kao konkurentski
3. Steći familijarnost s Biblijom kao svjedočanstvom osloboditeljskog Božjeg djelovanja
4. Inkulturirati svaki vjernički sadržaj
5. Na osnovi svega doći do spoznaje da ima smisla kristovski djelovati

Opći antropološki ciljevi ovoga srednjoškolskog vjeronaučnog programa su:

1. Poznavanje i prihvaćanje sebe samoga (ja)
2. Otvorenost i solidarnost prema svim ljudima (drugi)
3. Ovisnost o kozmosu i odgovornost za njega (svijet - okolina)
4. Kroz sve to doći do konačnog smisla vlastita života

Opći odgojni ciljevi programa su:

1. Cjelovita ličnost
2. Smisao za zajedništvo
3. Služenje drugom
4. Molitva
5. Čista savjest
6. Pravo prijateljstvo
7. Roditeljstvo
8. Mir
9. Mediji
10. Politika itd.

Odgojno-obrazovna načela

Teološka:

1. dvostruka vjernost (Bogu i čovjeku)
2. prizemljenost (inkarnacija - utjelovljenost)
3. integracija (prožimanje predmeta)
4. ekumenizam (vjerska tolerancija)
5. eshatno (upućenost na autonadilaženje)

Antropološka:

1. prilagođenost učeniku
2. prilagođenost učitelju
3. krenuti od iskustva
4. različiti govori:
 - riječ
 - gesta
 - čin

5. uvažavati socijalnu dimenziju

Školskodidaktička načela (metodologija):

1. životna bliskost
2. učenikova zaposlenost
3. direktivnost/indirektivnost
4. svjedočanstvo
5. multimedijalnost
 - riječ (uvjerljiva, poticajna, dijaloška, monološka, frontalna, naređivačka)
 - slika (crtež, dizajn, karikatura, slika, dijas, film)
 - glazba (klasična, popularna, jazz, rock)
 - audiovizualni medij
6. korelacija (među predmetima)
7. utvrđivanje građe

Pomagala

- *redovita* (kreda, ploča, grafoskop, dijabrojektor, video)
- *dijamontaže* (dijasi popraćeni tekstom i glazbom, neobično prikladni za učeničku kreaciju)
- *videokazete* (učenicima bliska pomagala; njihova prednost jest "radnja" koja zaokuplja, a mana što je unaprijed sve dano)
- *film* (nešto je drukčiji doživljaj s obzirom na videokazetu zbog prostora, veličine kadra i mogućnosti upotrebe u didaktičke svrhe: kinodvorana, film, projektor, osoblje)
- *literatura* (pazilo se da bude zastupljena literatura koja izbliza govori o tretiranom problemu; više je prilagođena vjeroučitelju nego vjeroučeniku)

ZAKLJUČAK

Pokušat ću zaokružiti svoje razmišljanje. Iz svega do sada rečenoga može se zaključiti da je školski vjeronauk prilika za cjelovitiji odgoj i obrazovanje naših učenika. Njegova je specifičnost duhovna promocija ljudske osobnosti kao integralnog dijela psihosomatske pojavnosti ljudskog bića bez obzira na konfesionalnost i svjetonazor. Zanemariti, a još više ignorirati potrebu ovog odgoja u sklopu školskoga odgojno-obrazovnog procesa značilo bi iznevjeriti čovjeka kao cjelovita odgoja potrebno biće. Ovaj program, uz nedostatke kojih zacijelo ima, može biti solidno polazište u tom pravcu jer otvara nove vidike ništa manje od onih koje možemo nazvati zapadnoeuropskim ili slobodnosvjetskim.

